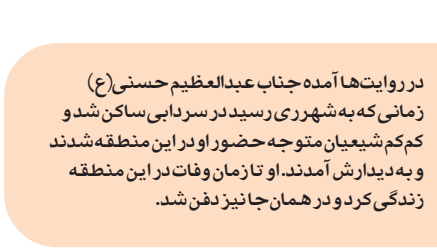
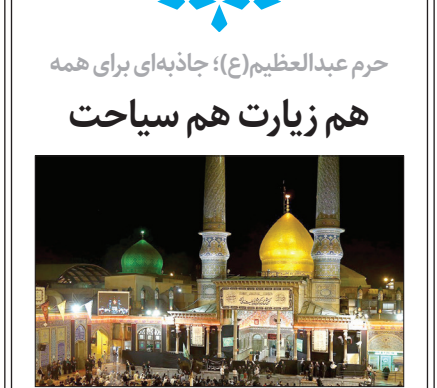

نقل کرده‌است. اما صحبت مشترک بین همه آن‌ها، محبت امامان شیعه به ایشان است. نقل شده عبدالعظیم(ع) با ادب، خضوع، حیا و تواضع به مجلس امام جواد(ع) یا امام هادی(ع) وارد می‌شد. امام نیز او را کنار خویش می‌نشاند و از احوالش سؤال می‌کرد.

در روایت‌ها آمده جناب عبدالعظیم حسنی(ع) زمانی که به‌شهری رسید در سردابی ساکن شد و کم‌کم شیعیان متوجه حضور او در این منطقه شدند و به دیدارش آمدند. او تا زمان وفات در این منطقه زندگی کرد و در همان جا نیز دفن شد.

آن‌ها که به زیارت حرم عبدالعظیم حسنی(ع) رفته‌اند از حال و هوای صمیمی و دلنشین این زیارتگاه خبر دارند. به‌طور مثال بازار متصل به حرم، یکی از بازارهای قدیمی و سرپوشیده در ایران است. این بازار را صفویان ساخته‌اند و به بازار شهری هم مشهور است. باغ‌ها و همچنین قبرستان همجوار این آرامگاه نیز مشهور است. در ادامه به معرفی سایر بناهای اطراف این زیارتگاه می‌پردازیم.

■ **مسجد جامع و مدارس زیارتگاه**
مسجد جامع یکی از قسمت‌های اصلی حرم شاه عبدالعظیم حسنی است. این مسجد جزوبناهایی است که هنگام توسعه حرم در دوران قاجار ساخته شده و جدا از محوطه حرم مطهر نیست. این مسجد در ضلع شمالی محوطه حرم قرار گرفته و ورودی آن از صحن عتیق است. مدرسه امین السلطان یا امینیه در صحن باغ طوطی قرار دارد. این مدرسه توسط ابراهیم خان ظل السلطان ساخته و وقف حرم شاه عبدالعظیم حسنی شد. اما بخش زیادی از این مدرسه تخریب شده است. حوزه علمیه و مدرسه طلاب برهان از دیگر بناهایی است که در نزدیکی حرم واقع شده است. در بنای حرم دو حوزه علمیه قرار دارد.

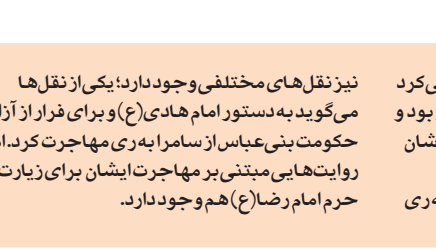
■ **موزه حرم شاه عبدالعظیم حسنی(ع)**
قدمت بالای حرم مطهر سیدالکریم(ع) سبب شده آثار باستانی و نفیس بسیاری در حرم و اطراف آن وجود داشته باشد. به این منظور موزه‌ای برای نگهداری و حفظ این آثار در حرم تأسیس شده است. همچنین هدایایی از طرف شاهان و سایر مردم به این آستان تقدیم شده که در این موزه نگهداری می‌شوند. در ابتدا این آثار در خزانه حرم نگهداری می‌شدند و از دسترس زائران به دور بودند اما از سال ۱۳۸۱ موزه‌ای به وسعت ۳ هزار مترمربع در ضلع جنوب شرقی حرم راه‌اندازی شد.

■ **بازار عبدالعظیم(ع) میزبان تاجران جاده ابریشم**
بازار همجوار حرم مطهر سیدالکریم که به بازار شاه عبدالعظیم معروف است دارای قدمتی بسیار و جزو آثار ملی ثبت و ضبط شده است. این بازار دارای ساختاری متشکل از گچ، آجر، خشت و گل است. آمده است قدمت این بازار به دوران صفویه برمی‌گردد و حدود ۵۰۰ سال پیش ساخته شده است. این بازار در دوران قاجار به دستور امیرکبیر بازسازی شد و اکنون یک چارسوق با سقفی گنبدی شکل دارد. سمت غربی آن به کاروانسرای دوقلو می‌رسد و از سمت شرق به یک میدان کوچک منتهی می‌شود. می‌گویند در گذشته تاجرانی که در جاده ابریشم تجارت می‌کردند، محصولات خود را در این بازار می‌فروختند.

■ **باغ‌هایی که نامشان باقی است**
همان‌طور که گفته شد در کنار حرم، باغ‌های مشهوری وجود داشته است. یکی از این باغ‌ها باغ جبران است که به‌نام جبران، همسر ناصرالدین شاه قاجار است و می‌گویند پس از اینکه همسر شاه به دلیل بیماری سل از دنیا رفت او به دلیل علاقه زیادی که به این شخص داشت باغی به همین نام را در محوطه حرم شاه عبدالعظیم حسنی تأسیس کرد. ناصرالدین شاه یکی از افرادی بود که در حرم شاه عبدالعظیم توسط میرزا رضای کرمانی کشته شد. در نهایت جسد پادشاه را در باغ جبران و در جوار همسر محبوبش دفن کردند. باغ جبران در ضلع غربی آستان قرار داشت و اکنون آثار زیادی از آن باقی نمانده است. پس از انقلاب سنگ قبر ناصرالدین شاه به خلوت کریمخانی واقع در کاخ گلستان انتقال داده شد.

باغ طوطی نیز نام قبرستان تاریخی است که در حرم شاه عبدالعظیم قرار دارد. در گذشته این قبرستان در کنار مدرسه امین‌السلطان قرار داشت، اما پس از تخریب مدرسه، بخش اعظمی از صحن باغ طوطی به قبرستان تبدیل شد.

رضاع(ع) نبوده و تنها با امام جواد(ع) و امام هادی(ع) هم‌دوره بوده است. گروه دیگری هم او را در زمره اصحاب امام حسن عسکری(ع) می‌شمارند. از نظر محمد محمدی ری‌شهری، آنچه قطعی است این است که عبدالعظیم حسنی، امام جواد(ع) و امام هادی(ع) را درک و احادیث فراوانی از آن‌ها

نیز نقل‌های مختلفی وجود دارد؛ یکی از نقل‌ها می‌گوید به‌دستور امام هادی(ع) و برای فرار از آزار حکومت بنی‌عباس از سامرا به ری مهاجرت کرد. اما روایت‌هایی مبتنی بر مهاجرت ایشان برای زیارت حرم امام رضا(ع) هم وجود دارد.

عبدالعظیم(ع) در دوران ناصرالدین شاه مرمت شد. خوب است بدانیم: صندوق چوبی یکی از نفیس‌ترین آثار موجود در حرم شایبدالعظیم است. یحیی‌بن‌محمد اصفهانی در چهار طرف صندوق با خط نسخ و ثلث برجسته آیات قرآن و زیارت‌نامه‌ها را حک کرده است. قدمت این صندوق به دوران ایلخانی بازمی‌گردد.

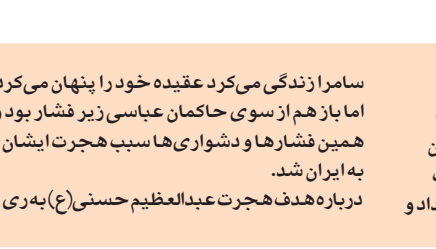
■ **۵ صحن بر گرد زیارتگاه، از صحن عتیق تا باغ طوطی**
از چگونگی تغییر یا توسعه بنا و ساخت قسمت‌های مختلف در فاصله زمانی دوران سلجوقی (سده پنجم هجری) تا زمان شاه تهماسب صفوی (۹۳۰ تا ۹۸۴ هجری) اطلاع درستی در دست نیست. می‌توان گفت پادشاهان صفویه و قاجار سازندگان اصلی صحن‌ها و ایوان‌های حرم شاه عبدالعظیم حسنی(ع) بوده‌اند. آمده است در ماه محرم سال ۹۴۴ هجری به فرمان شاه تهماسب اول، ایوان آستان حضرت عبدالعظیم(ع) بنا نهاده شد و در دوران شاهان صفوی پس از او، صحن اصلی و مسجد شمالی همان صحن و رواق و مسجد بالاسر و مسجد زنانه در سمت‌های شمال و مغرب و مشرق حرم ساخته شده است. برخی از صحن‌های داخل حرم نیز به دستور شاه تهماسب صفوی ساخته شده است. مهم‌ترین صحن این حرم، صحن بزرگ آستانه است که در ضلع شمالی قرار دارد و به‌دستور ناصرالدین شاه ساخته شده است. کاشی‌کاری و آینه‌کاری صحن‌ها در زمان بازسازی‌ها و تزئینات حرم انجام شده و بیشتر آن‌ها به دوران قاجار برمی‌گردد. حرم شاه عبدالعظیم حسنی شامل پنج صحن است که به‌شرح زیر هستند:

- صحن شمالی یا عتیق که اکنون بانام امام حسن مجتبی(ع) شناخته می‌شود.
- صحن شمال غربی یا باغ طوطی که اکنون با نام صحن امام حسین(ع) شناخته می‌شود و شمال غربی حرم قرار گرفته و مدرسه امین‌السلطنه نیز در آن واقع شده است.
- صحن غربی یا ناصر ناصری یا صحن ولیعهدی که اکنون با نام صحن کاشانی شناخته می‌شود و در غرب حرم قرار گرفته است.
- صحن شمال شرقی یا باغچه علی‌جان که در شرق حرم قرار گرفته است.
- صحن جنوبی که به نام امامزاده حمزه مشهور است.

■ **ضریح و صندوقی که وقف شده است**
در روایات آمده جناب عبدالعظیم حسنی(ع) در زمان حیات خود روزها در سرداب محل زندگی‌اش مخفی بوده و به عبادت می‌پرداخته و تنها گاهی برای زیارت مردقی که در نزدیکی سرداب بوده از محل اقامت خود بیرون می‌رفته است. ایشان پس از فوت، در نزدیکی همین مقبره به خاک سپرده شده‌اند و پس از مدتی دو مقبره در یک بنا قرار گرفته‌اند. آن‌طور که آمده است روی مقبر مطهر ایشان تا قرن‌ها ضریحی وجود نداشته است. نخستین ضریح را شاه تهماسب صفوی برای این زیارتگاه وقف کرده است. ضریحی که صفویان برای حرم ساخته بودند، از جنس چوب بود. این ضریح چوبی تا زمان قاجار بدون تغییر باقی مانده بود. اما در آن زمان، ضریح حرم را با یک ضریح نقره‌ای جایگزین کردند. ضریح نقره‌ای حرم شاه

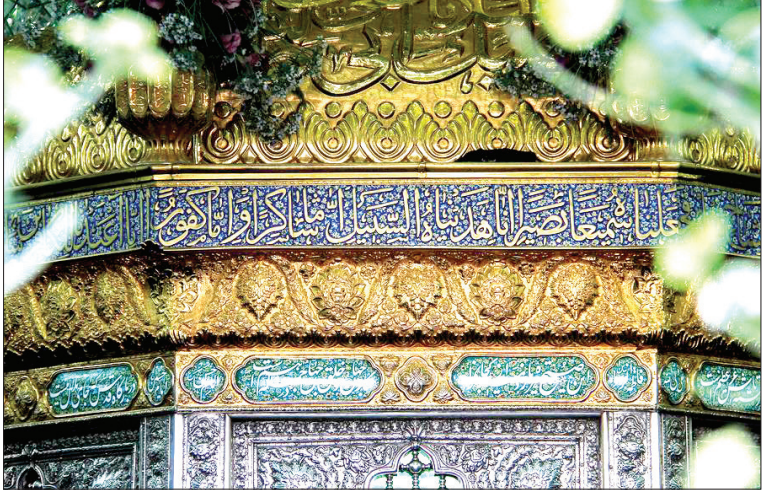

ایشان وجود دارد. برخی علما می‌گویند او در زمان امام رضا(ع) و امام جواد(ع) زندگی می‌کرده و پس از عرضه ایمان به امام هادی(ع) فوت کرده است. در کتاب الاختصاص نیز روایتی از عبدالعظیم(ع) از امام رضا(ع) نقل شده اما برخی دیگر می‌گویند عبدالعظیم حسنی(ع) در زمان امام

سامرا زندگی می‌کرد عقیده خود را پنهان می‌کرد اما باز هم از سوی حاکمان عباسی زیر فشار بود و همین فشارها و دشواری‌ها سبب هجرت ایشان به ایران شد. درباره هدف هجرت عبدالعظیم حسنی(ع) به ری

.....
نگاهی به معماری و تاریخچه حرم عبدالعظیم حسنی(ع)
.....

پادشاهان این سلسله ساخته شده است. در دوره قاجار، معماران ایرانی اقدامات بسیاری برای کاشی‌کاری و آینه‌کاری حرم انجام دادند. درهای منبت و خاتم، ساخت مناره‌ها و تعمیر ضریح از دیگر تغییرات معماری دوران قاجار بود. از بین شاهان قاجار نیز ناصرالدین شاه توجه ویژه‌ای به حرم شاه عبدالعظیم(ع) داشت. او تعمیرات اساسی روی حرم انجام و دستور داد پوششی زرین برای گنبد ایجاد کنند. رسیدگی به حرم تا دوران پهلوی هم ادامه داشت و حتی رضاشاه پهلوی آرامگاهی در جوار حرم شاه عبدالعظیم حسنی برای خود ساخته بود. این بنا با انقلاب اسلامی تخریب شد. در دوران انقلاب اسلامی نیز تغییراتی در معماری حرم ایجاد شد؛ تخریب مقبره رضاشاه و تأسیس حوزه علمیه، تأسیس ایوان شرقی و شبستان‌های غربی و جنوبی ازجمله اقدامات دوران معاصر است.

■ **بخش‌های مشهور حرم شاه عبدالعظیم(ع) را بشناسید**

حرم‌های شیعیان معمولاً تنها شامل زیارتگاه اصلی نیستند و قسمت‌های مختلفی ازجمله مدرسه، حوزه علمیه و همچنین کتابخانه هم دارند. حرم شاه عبدالعظیم(ع) هم از این قاعده مستثنا نیست. ترکیب معماری عصرهای مختلف ایران و موزه و غرفه‌های این زیارتگاه، دیدنی‌های بسیاری برای زائران دارد. این درحالی است که بسیاری از زائران متوجه این جاذبه‌ها نمی‌شوند. خوب است اگر به زیارت سیدالکریم مشرف شدید حتماً از راهنماهای حرم کمک گرفته و پس از زیارت، به جز زیارتگاه اصلی، سایر نقاط حرم را نیز بازدید کنید.

■ **گنبد و مناره‌هایی با نمای خاطره‌انگیز**
گنبد و گلدسته‌های حرم معمولاً نخستین جایی است که ما حتی پیش از ورود به هر زیارتگاهی آن‌ها را دیده و با دیدن آن‌ها از دور به صاحب حرم سلام می‌دهیم. از این نظر گنبد

جناب عبدالعظیم حسنی(ع) یکی از مهم‌ترین روایان شیعه است. ایشان یکی از امامزادگانی است که جزو علمای زمان خود بود. جناب عبدالعظیم حسنی(ع) در مدینه به دنیا آمده و جد چهار نسل قبل ایشان امام حسن مجتبی(ع) است. روایت‌های مختلفی درباره زمان تولد، زندگی و وفات

آمده است که در دوران زندگی عبدالعظیم(ع) شرایط برای شیعیان بسیار سخت بود. ایشان مانند پدرانشان سال‌ها تحت تعقیب حکومت عباسی بود و هر چند زمانی که در مدینه، بغداد و

.....
نگاهی به معماری و تاریخچه حرم عبدالعظیم حسنی(ع)
.....

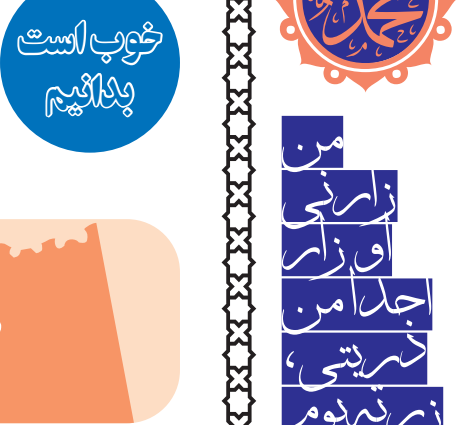

پادشاهان این سلسله ساخته شده است. در دوره قاجار، معماران ایرانی اقدامات بسیاری برای کاشی‌کاری و آینه‌کاری حرم انجام دادند. درهای منبت و خاتم، ساخت مناره‌ها و تعمیر ضریح از دیگر تغییرات معماری دوران قاجار بود. از بین شاهان قاجار نیز ناصرالدین شاه توجه ویژه‌ای به حرم شاه عبدالعظیم(ع) داشت. او تعمیرات اساسی روی حرم انجام و دستور داد پوششی زرین برای گنبد ایجاد کنند. رسیدگی به حرم تا دوران پهلوی هم ادامه داشت و حتی رضاشاه پهلوی آرامگاهی در جوار حرم شاه عبدالعظیم حسنی برای خود ساخته بود. این بنا با انقلاب اسلامی تخریب شد. در دوران انقلاب اسلامی نیز تغییراتی در معماری حرم ایجاد شد؛ تخریب مقبره رضاشاه و تأسیس حوزه علمیه، تأسیس ایوان شرقی و شبستان‌های غربی و جنوبی ازجمله اقدامات دوران معاصر است.

■ **بخش‌های مشهور حرم شاه عبدالعظیم(ع) را بشناسید**

حرم‌های شیعیان معمولاً تنها شامل زیارتگاه اصلی نیستند و قسمت‌های مختلفی ازجمله مدرسه، حوزه علمیه و همچنین کتابخانه هم دارند. حرم شاه عبدالعظیم(ع) هم از این قاعده مستثنا نیست. ترکیب معماری عصرهای مختلف ایران و موزه و غرفه‌های این زیارتگاه، دیدنی‌های بسیاری برای زائران دارد. این درحالی است که بسیاری از زائران متوجه این جاذبه‌ها نمی‌شوند. خوب است اگر به زیارت سیدالکریم مشرف شدید حتماً از راهنماهای حرم کمک گرفته و پس از زیارت، به جز زیارتگاه اصلی، سایر نقاط حرم را نیز بازدید کنید.

■ **گنبد و مناره‌هایی با نمای خاطره‌انگیز**
گنبد و گلدسته‌های حرم معمولاً نخستین جایی است که ما حتی پیش از ورود به هر زیارتگاهی آن‌ها را دیده و با دیدن آن‌ها از دور به صاحب حرم سلام می‌دهیم. از این نظر گنبد

آمده است که در دوران زندگی عبدالعظیم(ع) شرایط برای شیعیان بسیار سخت بود. ایشان مانند پدرانشان سال‌ها تحت تعقیب حکومت عباسی بود و هر چند زمانی که در مدینه، بغداد و

.....
نگاهی به معماری و تاریخچه حرم عبدالعظیم حسنی(ع)
.....

پادشاهان این سلسله ساخته شده است. در دوره قاجار، معماران ایرانی اقدامات بسیاری برای کاشی‌کاری و آینه‌کاری حرم انجام دادند. درهای منبت و خاتم، ساخت مناره‌ها و تعمیر ضریح از دیگر تغییرات معماری دوران قاجار بود. از بین شاهان قاجار نیز ناصرالدین شاه توجه ویژه‌ای به حرم شاه عبدالعظیم(ع) داشت. او تعمیرات اساسی روی حرم انجام و دستور داد پوششی زرین برای گنبد ایجاد کنند. رسیدگی به حرم تا دوران پهلوی هم ادامه داشت و حتی رضاشاه پهلوی آرامگاهی در جوار حرم شاه عبدالعظیم حسنی برای خود ساخته بود. این بنا با انقلاب اسلامی تخریب شد. در دوران انقلاب اسلامی نیز تغییراتی در معماری حرم ایجاد شد؛ تخریب مقبره رضاشاه و تأسیس حوزه علمیه، تأسیس ایوان شرقی و شبستان‌های غربی و جنوبی ازجمله اقدامات دوران معاصر است.

■ **بخش‌های مشهور حرم شاه عبدالعظیم(ع) را بشناسید**

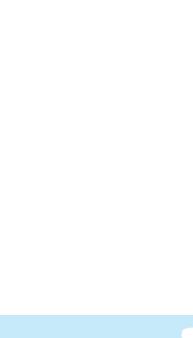
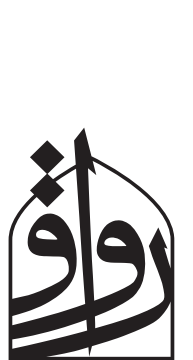
حرم‌های شیعیان معمولاً تنها شامل زیارتگاه اصلی نیستند و قسمت‌های مختلفی ازجمله مدرسه، حوزه علمیه و همچنین کتابخانه هم دارند. حرم شاه عبدالعظیم(ع) هم از این قاعده مستثنا نیست. ترکیب معماری عصرهای مختلف ایران و موزه و غرفه‌های این زیارتگاه، دیدنی‌های بسیاری برای زائران دارد. این درحالی است که بسیاری از زائران متوجه این جاذبه‌ها نمی‌شوند. خوب است اگر به زیارت سیدالکریم مشرف شدید حتماً از راهنماهای حرم کمک گرفته و پس از زیارت، به جز زیارتگاه اصلی، سایر نقاط حرم را نیز بازدید کنید.

■ **گنبد و مناره‌هایی با نمای خاطره‌انگیز**
گنبد و گلدسته‌های حرم معمولاً نخستین جایی است که ما حتی پیش از ورود به هر زیارتگاهی آن‌ها را دیده و با دیدن آن‌ها از دور به صاحب حرم سلام می‌دهیم. از این نظر گنبد

من
زار
نی
او
زار
جدا
من
نرس
یتی،
نرس
میدوم
القیامت
فانقد
تم
من
اهوالها

هر کس مرا زیارت کند، یا یکی از فرزندانم را زیارت کند، من هم روز قیامت به زیارت او می‌روم و او را از هول و هراس‌های قیامت می‌رهانم.

.....
نگاهی به معماری و تاریخچه حرم عبدالعظیم حسنی(ع)
.....

آمده است که در دوران زندگی عبدالعظیم(ع) شرایط برای شیعیان بسیار سخت بود. ایشان مانند پدرانشان سال‌ها تحت تعقیب حکومت عباسی بود و هر چند زمانی که در مدینه، بغداد و

.....
نگاهی به معماری و تاریخچه حرم عبدالعظیم حسنی(ع)
.....

در قبرستان باغ طوطی شخصیت‌های مهمی دفن شده‌اند که در حوزه‌های مختلفی شهرت داشته‌اند. بسیاری از مشاهیر، شخصیت‌های سیاسی و اشراف حکومتی در محوطه اطراف حرم و به‌خصوص قبرستان باغ طوطی دفن شده‌اند؛ از جمله آیت‌الله کاشانی، آیت‌الله اثنی‌عشری، ملاعلی‌کنی و محمد قزوینی، قائم‌مقام فراهانی، ستارخان، امیری فیروزکوهی، شیخ محمد خیابانی، اسماعیل آشتیانی، دکتر بدیع‌الزمان فروزان‌فر، آیت‌الله حاج شیخ جواد فومنی حائری، آیت‌الله حسن آشتیانی، سید ضیاءالدین طباطبایی، آیت‌الله مجتبی تهرانی، محمدتقی فلسفی و...،

